

A PATAKI DIÁKOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAKULÁSA, 1928

1. A pataki öregdiák-mozgalom kibontakozása és fejlődése

Az öregdiák mozgalom az iskola társadalmi hatásmechanizmusának egyik fokmérője. Az oktatás és nevelés terén elért eredmények egy tanintézet számára ugyanis nemcsak a végzett tanulók egyéni sorsának jobb vagy rosszabb alakulásában tükröződnek. Fontos mutató, s egyben visszacsatolást jelentő kapocs az egykori növendékek összetartó erejét bizonyító önszerveződés, az egymást váltó nemzedékek évtizedes távlatokban fennmaradó barátsága. Az erős öregdiák-bázis az anyaintézmény társadalmi elfogadottságát, rangját befolyásolja, hírnevét erősíti. Az öregdiák mozgalom nem csupán fontos kulturális értékmentő és -teremtő missziót teljesít, de jelentősen hozzájárul a civil társadalom alapértékeinek képviseléséhez is.¹

A mai értelemben vett öregdiák mozgalomról Magyarországon csupán a 19. század végétől beszélhetünk. Ahhoz ugyanis, hogy a végzetek az iskolájukkal fenntartott egyéni kapcsolatok helyett felismerjék a közös fellépésben rejlő előnyöket, több olyan tényező együttes fennállására volt szükség, amelyek csak a polgári fejlődés meghatározott fokának elérésével jelentek meg.² A hagyomány szerint 1531-ben alapított Sárospataki Református Kollégium számára azonban fennállásának első három és fél évszázadában sem volt ismeretlen, hogy a végzett növendékek visszatérnek és támogatják iskolájukat.³

---

1 Vö. KOVÁTS Dániel: Gondolatok a régi diák hagyományok kutatásáról, in: SZEKERES Melinda (szerk.): *Ifjúság Hajdú-Biharban III.* Debrecen, 1984; HEGYI József: A pataki öregdiákok barátsága, in: DOBAY Béla (szerk.): *A sárospataki Rákóczi Gimnázium jubileumi évkönyve*, Sárospatak, 1981.

2 Vö. BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor: Módszertani szempontok a pataki öregdiák-mozgalom történetének kutatásához, in: KÖDÖBÖCZ József (szerk.): *Comenius és a hazai művelődés*, Sárospatak, Magyar Comenius Társaság, 2002 (*Bibliotheca Comeniana*, 9).

3 Az öregdiák-mozgalommal kapcsolatos adatok lelőhelye a továbbiakban külön hivatkozás nélkül is: BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor: *A sárospataki öregdiák mozgalom 19–21. századi kronológiája. Intézménytörténet és közművelődési dimenziók* (elektronikus adattár, 2011): <http://patakidiak.hu/patakidiak/oldal/a-sarospatiki-oregdiak-mozgalom-19-21-szazadi-kronologiaja>; továbbá: http://www.zempenimuzsa.hu/oreg_diak_krono.htm. (letöltve 2015. 11. 26.)

Jelenlegi ismereteink szerint az első sárospataki öregdiák baráti társaság a kiegyezés után öt évvel kezdte meg a működését Budán. A „Sárospataki Kör” alapszabálya és a belügyminisztériumnak címzett, 1872. február 11-ei keltezésű nyilvántartásba vételi kérelme a Magyar Országos Levéltárban fennmaradt.⁴

A pataki öregdiákok következő jelentős kezdeményezése a Sárospatakot Oltalmazó Liga megalakulása volt. A mozgalom 1916. április 30-án, a pataki községházán bontott zászlót, az alakuló közgyűlés május 28-án zajlott le Budapesten. A belügyminisztérium azonban nem hagyta jóvá a benyújtott alapszabályokat, mert a háború miatt csak hadi jótékonyági célokkal lehetett egyesületet szervezni.⁵

Finkey Ferenc volt sárospataki, majd pozsonyi jogakadémiai tanár 1916. június 23-án tette közzé Felhívás a volt pataki diákokhoz című röpiratát, amelyben kérte, hogy a pataki diákok erkölcsileg és anyagiilag támogassák a Sárospataki Református Főiskolát. Javasolta a Pataki Diákok Szövetsége megalakítását a Sárospatakot Oltalmazó Liga keretén belül.⁶ Finkey tervéhez többen csatlakoztak és a Pataki Diákok Országos Szövetsége megalakítását célzó értekezletét 1917. május 5-én meg is tartották. Az alakuló közgyűlés 1917. szeptember 23-án volt, Budapesten. Valószínűsíthető, hogy a Szövetség hivatalos nyilvántartásba vétele – a Ligához hasonlóan – a fennálló egyesületalakítási tilalom, illetve a fokozódó háborús viszonyok miatt nem történt meg.⁷

A pataki öregdiák-mozgalom következő eseménye a Pataki Diákok Szövetsége (PDSZ) 1921. március 12-én, Budapesten történt megalakulása volt. A döntést – Panka Károly országgyűlési könyvtárigazgató kezdeményezésére – 25, volt pataki diák hozta meg. A társaság alapszabály nélkül, baráti kör jelleggel jött létre, formális székhelyéül az Országház szolgált. Évente több alkalommal társasvacsorát rendeztek, 1929-ig összesen 30 alkalommal, amelyeken mindig elhangzott valamilyen pataki vonatkozású előadás, ame-

---

4 A dokumentumot jegyzetekkel ellátva közzétettem: BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor: Sárospataki baráti kör Budán, 1872-ben, *Egyháztörténeti Szemle* 6 (2005)/2, 143–146.

5 Vö. BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor: Adatok a pataki öregdiák-mozgalom történetéhez, in: Kovács Dániel (szerk.): *Comenius és Kazinczy szellemében*, Sárospatak, Magyar Comenius Társaság, 2009. 203–208 (*Bibliotheca Comeniana*, 14).

6 Finkey röpirata önálló füzetben, továbbá a *Sárospataki Hírlap* I. évf. 1. számában jelent meg. A dokumentumot közzétettem: FINKEY Ferenc: Felhívás a volt pataki diákokhoz, 1916. Sajtó alá rendezte és az utószót írta: Bolvári-Takács Gábor, *Zempléni Múzsza*, 3 (2003)/4, 63–70.

7 A Pataki Diákok Országos Szövetsége alapszabály-tervezetét közzétettem: BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor: Kísérlet pataki diákszövetség létrehozására, 1917. *Zempléni Múzsza* 14 (2014)/2, 26–36.

lyek később nyomtatásban is megjelentek. A csoport adományokat gyűjtött, iskolai ösztöndíjakat alapított, 1927-ben Panka Károly és Komáromi János szerkesztésében kiadták A pataki diákvilág anekdotakincse I. kötetét.⁸

2. A Pataki Diákok Országos Szövetsége megalakulásának körülményei és eseményei

A mozgalom legmagasabb szintű szerveződési formája a Pataki Diákok Országos Szövetsége (PADOSZ) működésének időszaka volt. A szövetség alapszabállyal rendelkező, kulturális és érdekképviseleti fórumként 1928. október 6-án jött létre Sárospatakon. Az alábbiakban az ehhez vezető út legfontosabb eseményeit tekintjük át.

Az 1931-ben esedékes 400. alapítási évforduló előtti esztendőben felpezsdültek az iskola társadalmi kapcsolatai. 1927. június 19-én több évfolyamot érintő öregdiák-találkozót rendeztek a főiskolán. Megjelentek az 50 éve akadémiai vizsgát és az 50, 40, 38 és 10 éve érettségit tett osztályok. A szónokok Kazinczy Gábor ny. kúriai bíró, Kazinczy Ferenc dédunokája (mint 50 éve végzett jogakadémista) és Mezőssy Béla ny. miniszter (mint 40 éve érettségizett) voltak. A találkozóról a főiskola 1926–27. évi értesítőjében is hírt adtak, ez volt az első ilyen jellegű tudósítás.

A következő évtől három irányban folytak az események. Egyrészt megélnékültek a kormányzati kapcsolatok, amelynek jeleként 1928. június 13-án Sárospatakra érkezett Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter. A Sárospataki Református Főiskolán folytatott tárgyalásának témája a főiskola fejlesztése volt. Kíséretében volt Kállay Tibor ny. pénzügyminiszter, Karafiáth Jenő államtitkár, Barathy Jenő, Bessenyei Zénó, Görgey István, Szabó Zoltán és Szinyei Merse Jenő országgyűlési képviselők. Velük együtt megjelentek a vármegye és a Tiszáninneni Református Egyházkerület elöljárói is. Klebelsberg látogatást tett az – ekkor még állami – tanítóképzőben is – ez az iskola történetének első miniszteri vizitje. Bejelentette, hogy főhatóságként 14.400 pengőt ad az intézet felújítására. Szeptember 27-én Kornis Gyula államtitkár látogatott Sárospatakra, megbeszéléseinek tárgya a főiskola fejlesztése volt.

Másrészt megindult a 400. évforduló megünneplésének előkészítése. Erre április 19-én, az iskolai székek bizottsági gyűlésén Mátyás Ernő közgazgató tett javaslatot, benne a volt pataki diákok névjegyzékének összeál-

---

8 Vö. PANKA Károly (szerk.): *Jelentés a Pataki Diákok Országos Szövetsége Budapesti Egyesületének működéséről 1921–1933.* Budapest, PDOSZ BE, 1933.

lítására is. Az Igazgató Tanács június 17-én nyújtotta be programjavaslatát a Tiszáninenni Református Egyházkerülethez. A kérdést az egyházkerületi közgyűlés Miskolcon július 16-án tűzte napirendre.

Az öregdiákok sem maradtak tétlenek. 1928 elején Harsányi Gusztáv Debrecenben élő ny. kúriai bíró azzal a kéréssel fordult Rác Lajos professzorhoz, hogy a főiskola tanári kara készítse elő országos pataki diákszövetség létrehozását. Elekes Imre igazgató a tanári karból bizottságot állított fel és érintkezésbe lépett Panka Károllyal, a budapesti PDSZ elnökével. Április 30-án Rác Lajos kérésére Trócsányi József jogászprofesszor megkapta az éppen alakulását tervező Debreceni Református Kollégiumi Diákszövetség alapszabályát, amely később mintaként szolgált a Pataki Diákok Országos Szövetsége alapszabályához is.⁹ Belépett a képbe Kazinczy Gábor is, aki bejelentette, hogy támogatni kívánja a budapesti Pataki Diákok Szövetségét, erről május 10-én Harsányi Gusztáv levélben tájékoztatta Panka Károlyt. A „Volt Pataki Diákok Országos Szövetsége” megalakításáról június 24-én tartottak Előkészítő értekezlet Sárospatakon, kb. 30 fő részvételével. Az ülést vezette és az alapszabály-tervezetet ismertette Elekes Imre. megtörtént az alakuló közgyűlés időpontjának október 6-ra való kitűzése, a tisztikar jelölése. Kazinczy Gábor 1000 pengőt adományozott a nemes célra. A közigazgató szeptemberben felhívást tett közzé a Pataki Diákok Országos Szövetsége Előkészítő Bizottsága nevében az alakuló közgyűlésre. A legnagyobb, már létező elődszervezet, a budapesti Pataki Diákok Szövetsége október 2-ai társasvacsoráján és értekezletén megtárgyalták a Pataki Diákok Országos Szövetsége alapszabály-tervezetét.

Elérkezett 1928. október 6-a. A Református Kollégium bejáratánál dél-előtt felavatták az (első) világháború pataki diákáldozatainak második emléktábláját, beszédet mondott Novák Sándor gimnáziumi igazgató. Előtte ünnepély zajlott az imateremben Mátyás Ernő ünnepi beszédével és irodalmi-zenei műsorral.

Utána, 11.30–14.30 között tartották a Pataki Diákok Országos Szövetsége alakuló közgyűlését a főiskola imatermében, 160 fő részvételével. A jegyzőkönyvvezető Novák Sándor volt. A közgyűlést táviratban köszöntötte Bethlen István miniszterelnök, levélben üdvözölte Klebelsberg Kunó. A napirend a következő volt: Mátyás Ernő megnyitó beszéde; Kazinczy Gábor elnökké

---

9 A debreceni szövetség május 6-án megalakult és a későbbiekben rendszeres kapcsolatokat ápolt a PADOSZ-szal elsősorban Gulyás József pataki tanár, a Diákszövetség választmányi tagja, illetve a Debrecenben élő Kazinczy Gábor révén. Szeptember 26-án Pápan is megalakult a Pápai Református Kollégium Diákszövetsége, elnöke Antal Géza püspök lett.

választása és beszéde; Trócsányi József ismertette az alapszabály-tervezetet és vezette ennek megtárgyalását; a tisztikar megválasztása, a következő személyekkel: fővédnökök: Révész Kálmán püspök és Dókus Ernő főgondnok; védnökök: Janka Károly, Dókus Gyula és Perényi Zsigmond; társelnökök: id. Meczner Béla és Finkey Ferenc; alelnökök: Rácz Lajos, Szabó Sándor, Rácz Gábor, Csontos József, Téglássy Andor, Diószeghy János, Pálóczi Horváth Zoltán, Panka Károly, Komáromi János és Keéky István; főtítkárs: Novák Sándor; titkárok: Szabó Zoltán és Zsíros József; ügyész: Izsó Bertalan; pénztáros: Trócsányi József; ellenőr: Dávid Zoltán; számvizsgáló bizottság: Tárczy Árpád, Urbán Barnabás és Szüts István. Választmányi tagok: a mindenkori közigazgató és gimnáziumi igazgató, Harsányi Gyula, Emődy László, Enyedy Andor, Somody János, Somody József, Rásonyi Papp Pál, Bálint Zoltán, Katona György, ifj. Csajka Endre, Marton János, Szilágyi Benő, Gulyás József, Bódy Dénes, Zelles Lajos. Megválasztották az első tiszteletbeli tagokat is: Klebelsberg Kunó, Mezőssy Béla, Petry Pál, Korniss Gyula, Puky Endre, Farkasfalvi Farkas Géza, Szentimrey Gyula, Bernáth Aladár, Bottlik István, Harsányi Gusztáv, Mikecz István, Bessenyei Zénó, Ragályi-Balassa Ferenc, Juhász László, Farkas István, Kiss Ernő, Elek József, Kiss Zsigmond, Mitrovics Gyula, Gaál Endre, Mokcsy Zoltán, Szabó Zoltán, Dóczi Imre, S. Szabó Sándor, Szánthó Gyula, Kovácsy Sándor, Makláry Pap Miklós, Kun Zoltán, Szoboszlai Gyula, Olchváry Zoltán, László Ferenc. Ezután ünnepi beszédet mondott a régi diákok nevében Pálóczi Horváth Zoltán, majd elhangzottak Mátyás Ernő, Darányi Lajos, Janka Károly, Rácz Lajos, Marton János köszöntői. Végül felolvasták a választáviratokat Horthy Miklóstól és Klebelsberg Kunótól. Az év végén látott napvilágot az Emléklapok 1928. okt. 6.-ról című kiadvány,¹⁰ amely tartalmazta az események leírását, az alakuló közgyűlésen elhangzott beszédeket és köszöntéseket, a tisztikar névsorátés az emléktáblán szereplő hősi halottak életrajzi adatait.

A PADOSZ választmánya december 15-én ült össze először. Meghallgatták a jelentést az eddigi munkáról, állásfoglalás adtak ki az internátus építésére ígért, de a költségvetésből végül kihagyott államsegély ügyében, azzal, hogy Kazinczy Gábor vezetésével küldöttséget menesztenek a kormányhoz. Azonban 1929. január 17-én Kazinczy Gábor megírta Panka Károlynak, hogy Dókus Ernő véleménye szerint az öregdiákok addig ne küldjenek delegációt a kormányhoz, amíg a Főiskola és az állam közötti tárgyalások le nem zárul-

10 Novák Sándor (összeállította): *Emléklapok 1928. okt. 6.-ról. A hősi halált halt sárospataki diákok második emléktáblájának leleplezési ünnepélyéről és a Pataki Diákok Országos Szövetségének megalakulásáról*, Sárospatak, Pataki Diákok Országos Szövetsége, 1928.

nak. Az egyeztetések nyomán végül közös egyházkerületi-öregdiák delegáció állt fel, amely 1929. január 24-én találkozott a kormány képviselőivel. A sárospataki küldöttséget Dókus Ernő, Janka Károly, Kazinczy Gábor és Finkey Ferenc vezették. A delegáció tagja volt valamennyi egyházkerületi esperes és további 12 fő. A kormány részéről a megbeszélésen Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter, Darányi Kálmán miniszterelnökségi államtitkár és Wekerle Sándor pénzügyminiszter voltak jelen, kíséretükkel.

A kapcsolattartás ezután is folyamatos maradt. Március 23-án Klebelsberg Kunó és Tóth István államtitkár látogatott Sárospatakra. Június 11-én miniszteri értekezletet tartottak Klebelsberg elnökletével, Budapesten a Főiskola fejlesztése és az internátusok ügyében, a pataki delegátus vezetője Elekes Imre volt. A tárgyalás lényege: pénzügyi támogatás 1927/28-tól 35 éven át 30 ezer P gimnáziumi internátusra, 1928/29-ben 5 ezer P annuitás teológiai internátusra, 1929/30-ra 40 ezer P annuitás internátusra, 1930/31-re 240 ezer P tőkesegély. Mindezen kormányzati vállalásokra, mint fedezetre, a Sárospataki Református Főiskola 500 ezer P kölcsönt vett fel. A tárgyalás további eredményei: gimnáziumi nyelvoktatás, a tanítóképző visszaadása. Ennek alapján június 30-án a Tiszáninneni Református Egyházkerület nevében Révész Kálmán püspök és Dókus Ernő főgondnok, valamint a kincstári jogügyi igazgatóság képviselője aláírták a sárospataki tanítóképző egyházi kezelésbe adásáról szóló szerződést, mintegy kárpótlásként a jogakadémia 1923. évi bezárása miatt. Az ingatlant az egyházkerület 50 évre térítésmentes használatba kapta. (Az ünnepélyes átadás szeptember 14-én volt.) December 10-én újabb miniszteri értekezletet tartottak Klebelsberg Kunó elnökletével Budapesten a Főiskola fejlesztése és a 400. évforduló ügyében. Végül december 15-én Klebelsberg újfent Sárospatakra érkezett, kíséretében Tóth István és Petry Pál államtitkárokkal és Bessenyei Zénó képviselővel. Döntés született további 530 ezer P beruházási támogatásról, amelyből 80 ezer P a teológiai internátusra, 450 ezer P az Angol Internátus felépítésére fordítandó.

A PADOSZ választmánya az első működési év során rendszeresen ülésezett. Június 16-án először rendeztek ún. érettségi „nagy találkozót”-t a 10, 20, 25, 35, 40 és 50 éve végzeteknek; valamennyi jelenlevő osztály részéről elhangzottak köszöntések. Október 27-én a választmány a 400. évforduló előkészületeivel foglalkozott. A Szövetség az év során pénzzadományokat is nyújtott a főiskolának.

A PADOSZ pénzvagyona 1929. július 1-jén 1.453,28 P, taglétszáma december végén 330 fő volt. A vidéki fiókegyesületek másfél éven belül színre léptek. Elsőként a budapesti PDSZ alakult át az országos szövetség Budapesti Egyesületévé (1929. november 8.) és maradt továbbra is a legaktívabb szer-

vezet. Ezt követték az újonnan létrejövő debreceni (1930. február 3.), miskolci (1930. június 19.) és nyíregyházi (1930. június 14.) fiókegyesületek.

Az 1920-as évek végén és az 1930-as években a PDSZ, a PADOSZ és későbbi fiókegyesületei jelentős anyagi erőforrás-gyűjtő munkát végeztek, amelyből a két világháború között Sárospatakon, illetve a Kollégiumban szobrok, emléktáblák létesültek, kiadványok jelentek meg, ösztöndíjas diákok tanulhattak. Mindez 1931-ben tetőzött, a Kollégium fennállásának 400 éves évfordulójára szervezett ünnepeken. A szövetség élen járt az öregdiákok politikai érdekérvényesítő képességének kiaknázásában: a kollégiummal és az egyházkerülettel közös lobbizások jelentősen hozzájárultak az iskola harmincas évekbeli fellendüléséhez, az intézmény számos épülettel és más beruházással gazdagodott. A PADOSZ ténylegesen 1943-ig működött, de tevékenységének fénykora a harmincas évek közepén lezárult.¹¹

3. A Pataki Diákok Országos Szövetségének Alapszabályai, 1928.

Az alábbiakban, mint történeti értékű dokumentumot, közzétesszük a Pataki Diákok Országos Szövetségének alapszabályát. Az 1928. október 6-án elfogadott szöveget 1929. február 21-én terjesztették fel a belügyminiszterhez. A tárca július 8-án 170.781/VII.1929. B.M. számon, négy kiegészítéssel jóváhagyta az alapszabályt, így az decemberben nyomtatásban is megjelent. A ma már szinte hozzáférhetetlen dokumentumot az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük.¹²

I. FEJEZET

1. §. Általános rendelkezések

Az egyesület címe: A Pataki Diákok Országos Szövetsége.

Székhelye: Sárospatak.

Működési területe: Magyarország.

Hivatalos nyelve: magyar.

Pecsétje: A főiskola címerében szereplő angyal, körülötte: „Pataki Diákok Országos Szövetsége, Sárospatak.”

---

11 Lásd még: BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor: Tények és tendenciák a pataki öregdiák-mozgalom történetében, in: SZABÓ Csaba (szerk.): *Sárospataki Református Kollégium Alapítvány 1989–2009. Jubileumi kiadvány*, Sárospatak – Budapest, Sárospataki Református Kollégium Alapítvány, 2009. 11–16.

12 A közlés forrása: *A Pataki Diákok Országos Szövetségének Alapszabályai*, Sárospatak,

2. §. A szövetség célja

1. A főiskola iránti szeretet ápolása.
2. A főiskola hagyományos szellemének feltárása, ébrentartása, ápolása és a volt diákoknak e szellemben való megtartása.
3. A főiskola volt diákjainak bevonása a főiskola aktuális életébe és céljaiba, a volt diákok szellem-erkölcsi erőinek felhasználása a főiskola céljaira.
4. A főiskola hagyományos szellemének és aktuális céljainak szolgálatában egységbe hozni a volt diákokat, ez egységbe hozásban szerves élettartalommal ellátni őket.
5. A főiskola meglévő és létesítendő intézményeinek anyagi támogatása.
6. A főiskola egész nemzetre kiható kulturális jelentőségének a nemzeti tudatba való átvitele, valamint az egész nemzeti életnek meggazdagítása azzal a sajátos szellemmel, aminek hordozója a főiskola.
7. A pataki diákok közt a testvéri szeretet ápolása, fenntartása és a pataki diákok támogatása.

3. §. A cél elérésére szolgáló eszközök

1. A szövetség a volt tanuló társak személyi adatait nyilvántartja és közéleti működésüket figyelemmel kíséri.
2. Évenként szövetségi összejöveleket tart, amikor a pataki iskola múltjáról és jelen céljairól, problémáiról előadásokat tart.
3. A szövetségi tagok közötti összeköttetés állandó fenntartása végett minden szövetségi taghoz legalább 5 évenként értesítést küld, amelyben azokat a kollégium helyzetéről és működésének kiemelkedő mozzanatairól, a szövetség esetleges terveiről értesíti és működéséről beszámol.
4. Jubiláns találkozót tart. Részt vesz a pataki főiskola 400 éves jubileumának megszervezésében. Ebből az alkalomból részt vesz a pataki főiskola emlékkönyvének kiadásában.
5. Amely városban vagy községben 20-nál több volt pataki diák tartózkodik, ott ezeknek a kívánságára fiókokat létesít s e fiókok működését támogatja. (L. 22. §.)
6. A nemzeti élet minden vonatkozásában aktíve igyekszik érvényesíteni azt a szellemet, amit a pataki iskola múltjával és jelenével képvisel.
7. A pataki szellem feltárása és minél erősebb érvényesítése céljából kitűzi programjába:

Pataki Diákok Szövetsége, 1929. 16. A szöveget a mai helyesírás szerint tesszük közzé, a további jegyzetek a kiadott szöveg eredeti jegyzetei.

- a) kiváló pataki személyiségek jellemképének megírását;
- b) a pataki főiskola történetének megírását, különös tekintettel a szellem-történeti szempontokra.

8. A főiskola tanulói részére alapítványokat és ösztöndíjakat létesít, pályadíjakat tűz ki, adományokat, jutalmakat, tanulmányi utakra költségeket ad s különös gondot fordít arra, hogy kiválóan tehetséges, de szegénysorsú diákoknak anyagi és erkölcsi támogatással segítséget nyújtson kiképeztesésükhöz, tehetségük kifejlesztésére.

4. §. A szövetség vagyona

A szövetség vagyona áll a tagdíjakból, adományokból és egyéb bevételekből. A szövetség vagyonának kezeléséről és megőrzéséről a 12., 19. és 21. §-ok rendelkeznek.

II. FEJEZET

5. §. A tagokról

A tagok rendes-, pártoló-, alapító- és tiszteletbeli tagok.

Rendes tag lehet a főiskola minden volt diákja, akiket a választmánya tagok sorába felvesz, továbbá a főiskolának működő és volt tanárai, igazgató-tanácsosai, tisztviselői és széniora.

Alapító taglehet a főiskola minden volt diákja s működő vagy volt tanára, aki a szövetség céljaira egyszer és mindenkorra legalább 100 P-t fizet, melynek csak kamatai használhatók fel folyó kiadásokra.

A tiszteletbeli tagot, esetleg a nem tagok sorából is a közgyűlés kiváló érdemei alapján választja meg; ezek tagdíjat fizetni nem kötelesek.

Pártoló tagul felvehető az is, aki nem volt ugyan a főiskola diákja, de a főiskola és a szövetség iránt különösebb érdeklődést tanúsít. A pártoló tag egyszer és mindenkorra 20 P-t fizet.

Kiskorúak csak szülői vagy gyámi beleegyezéssel vehetők fel a tagok közé. Nem lehetnek tagok azok, akik középiskolai fegyelem alatt állanak. Azok a tagok, akik tagsági díj fizetés iránti kötelezettségüknek nem tettek eleget, tagsági jogait nem gyakorolhatják.

6. §. A tagok felvétele

Aki rendes-, alapító- vagy pártoló tag akar lenni, ebbeli szándékát a szövetség titkárságánál bejelenteni és igazolni tartozik, hogy a szövetségbe való felvétel követelményeinek megfelel. Az ily módon jelentkezők felvétele felől a választmány határoz.

A felvételtől a főtitkár értesíti az érdekelteket, akik kötelesek az alapszabályszerű díjat évenként megfizetni. Tiszteletbeli tagokat a választmány ajánlatára a közgyűlés választ.

7. §. A tagok kötelességei

A rendes tagok évenként 4 (négy) pengő tagdíjat fizetnek 3 évi kötelezettséggel. Aki kilépési szándékát a harmadik év június hó elsejéig Írásban be nem jelenti, további 3 évre is rendes tagsági kötelezettséget vállal.

Az alapító tag egyszer és mindenkorra 100 (egyszáz) P-t fizet. A tagsági díjak minden naptári év június hava első napjáig fizetendők be. Minden megkezdett év egésznek számít. A tagsági díj peresítése a sárospataki királyi járásbíróóság illetékessége és hatásköre alá tartozik. A tagok erkölcsi kötelessége a szövetség alapszabályszerű céljait minden rendelkezésükre álló anyagi és szellemi eszközzel előmozdítani.

8. §. A tagok jogai

A szövetség minden tagja, tehát az alapító és pártoló tagja is jogosult a szövetség összejöveleiben résztvenni. A közgyűlésen azonban csakis a rendes, alapító és tiszteletbeli tagoknak van szavazati joguk, melyet személyesen gyakorolhatnak.

9. §. A tagság megszűnése

A tagság megszűnhet halál, kilépés, törlés, kizárás által. Aki a kötelező 3 évi tagság leteltével ki akar lépni a szövetségből, kilépési szándékát a főtitkárnál legkésőbb a harmadik év június hó 1-ig tartozik bejelenteni, amikor is a hátralevő időre esedékes tagdíjakat kiegyenlíteni köteles. Az, aki a tagsági díjfizetés vagy alapszabály szerinti más kötelezettségének ismételt felszólítás után sem tesz eleget, a tagok sorából törölhető, ha a választmány úgy találja, hogy mulasztásából a szövetség iránti érdeklődésnek nagyobb fokú ellanyhulására lehet következtetni. A törlés a tagot a törlés előtti időre eső tagdíjak tekintetében fizetési kötelezettsége alól fel nem menti. A törölt tag, ha tagdíjhátralékát kiegyenlítette, újból felvehető. A választmánynak joga van azokat, akik erkölcsi vagy nemzeti feddhetetlenség ellen vétének, a szövetségből titkos szavazással kizárni. A titkos szavazással hozott választmányi határozathoz a szavazatok 2/3többsége szükséges. A törlés és kizárás tárgyában hozott választmányi határozatról a kizárt tagot az elnökség értesíti. A kizáró határozatot a kézbesítést követő három napon belül a közgyűléshez lehet fellebbezni. Hivatalból kell kizárni azt a tagot, akit a bíróság közönsé-

ges bűncselekményért jogerősen elítélt, vagy aki hazafiatlan, nemzetellenes magatartást tanúsít.¹³

III. FEJEZET

10. §. A szövetség szervei

Közgyűlés. Elnökség. Választmány. Védnökök. Tisztikar. Számvizsgáló-bizottság.

11. §. A közgyűlés

Rendes közgyűlést a szövetség időnként, de legalább minden évben egyszer tart.¹⁴ A közgyűlést a szövetség elnöke, akadályoztatása esetén az alelnökök egyike hívja össze és vezeti. A közgyűlés időpontját és tárgysorozatát a választmány határozza meg. Rendkívüli közgyűlést a választmány bármikor összehívhat, harminc szövetségi tag írásbeli kérelmére pedig köteles összehívni. A közgyűlés határnapját és tárgysorozatát legalább 15 nappal előbb meghívó útján (postán egyszerű levélben) vagy más megfelelő módon (Budapesti Közlöny vagy más budapesti hírlapban való közzététel útján) közhírré kell tenni. A közgyűlésen minden tag részt vehet és a pártoló tagok kivételével minden tag egy szavazatot gyakorolhat. A közgyűlés határozatképes, ha azon legalább harminc szavazati joggal rendelkező szövetségi tag jelen van. A közgyűlés határozatait rendszerint egyszerű szótöbbséggel hozza. Alapszabálmódosítás, más egyesületbe vagy szövetségbe olvadás, a szövetség feloszlása és ebben az esetben a vagyon hovafordítása tárgyában egybehívott közgyűlés határozatképességéhez azonban a szavazatra jogosult tagok közül legalább 50 tagnak a megjelenése s az e tárgyban hozott határozatok érvényességéhez pedig a jelenlevők legalább 2/3-ának hozzájárulása szükséges. Ezen határozatok foganatosításuk előtt jóváhagyás végett a m. kir. belügyminiszterhez fölterjesztendőek. Ha az egyébként szabályszerűen egybehívott közgyűlésen a tagok nem jelennek meg határozatképes számban, a 8-30 napon belül azonos tárgysorozattal összehívandó újabb közgyűlés a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes. A szavazatok egyenlősége esetén a tanácskozást vezető elnök szavazata dönt.

---

13 Ez a mondat a m. kir. belügyminiszter úr pótlása.

14 A közgyűlés által elfogadott szöveg szerint csak lehetőleg kellett volna minden évben közgyűlést tartani, a belügyminiszteri láttamozás szerint minden évben legalább egyszer kell.

12. §. A közgyűlés tárgyai

1. A tisztikar, elnökség, választmány, számvizsgáló-bizottság tagjainak megválasztása, tiszteletbeli tagok választása.
2. Beszámoló a szövetség működéséről.
3. Költségvetés és zárszámadás tárgyalása, afelmentés megadása, általában a vagyoni természetű ügyeknek végső fokon való intézése.
4. Tagok szabályszerű indítványainak tárgyalása. A tagok a közgyűléseiken tárgyalható önálló indítványukat a közgyűlés előtt legalább 5 nappal írásban az elnöknek kötelesek beadni.¹⁵
5. Alapszabálymódosítás.
6. Feloszlás, más szövetséggel való egyesülés (fúzió) és ebben az esetben a szövetség vagyonának hovaforodítása tárgyában határozathozatal.
7. A választmány hatáskörét meghaladó fontosabb szerződések és különösen a szövetségi vagyon állagát érintő jogügyletek elhatározása, jóváhagyása, továbbá a választmány megfellebbezett határozatainak felülbírálása.

A közgyűlésről jegyzőkönyvet kell vezetni a közgyűlésen résztvevő tagok neveinek feltüntetésével. A jegyzőkönyvet az elnök által felkért két tag hitelesíti, az elnök és a főtitkár aláírják. Az alapszabályok módosítása, valamint a szövetségnek más szövetségbe vagy egyesületbe olvadása (fúzió), nemkülönben a szövetség esetleges feloszlása és ebben az esetben vagyonának hovaforodítása tárgyában hozott közgyűlési határozat foganatosítása előtt jóváhagyás céljából a m. kir. belügyminiszterhez felterjesztendő.

A közgyűlés tárgyaihoz minden tag hozzászólhat és azokra vonatkozó indítványt tehet. Általában a közgyűlés csakis a választmány előkészítése és javaslata alapján hozhat érdemleges határozatot.

13. §. A választmány

A választmány a közgyűlés által 3 évre választott 16 tagból áll, ezenkívül hivatalból tagjai a választmánynak a tisztikar és a sárospataki főiskolának mindenkori igazgatói és széniora, végül a fiókok által minden 50 tagjuk után delegálható egy kiküldött. A választmány elnöke a szövetség elnöke, akadályoztatása esetén az alelnökök egyike. A választmányt 3 évenként a közgyűlés választja. A választmány a közgyűlést megelőzően minden esetre köteles ülést tartani. Az ülést az elnök vagy helyettese hívja össze.

---

¹⁵ Ez a mondat a m. kir. belügyminiszter úr pótlása.

Rendkívüli ülést az elnök összehívására szükség esetén bármikor tarthat. Öt választmányi tag indokolt kérésére az elnök a rendkívüli választmányi ülést 8 napon belül összehívni köteles. Határozatképességéhez összes tagjai 1/3 (egyharmad) részének jelenléte szükséges. A választmány intézkedik a szövetség céljainak elérésére szolgáló eszközök alkalmazása tárgyában, intézi a szövetség minden fontosabb, a közgyűlésnek fenn nem tartott ügyét s a rendelkezésre álló összegből ösztöndíjakat, szorgalmi díjakat utal át a főiskolába, rendezi az ünnepélyeket, összejöveteleket. Intézi a folyó ügyeket. Határoz a rendes-, alapító-, pártoló tagok felvétele, törlése, kizárása felől, indítványt tesz a tiszteletbeli tagok megválasztására. Határoz a rendes-, rendkívüli közgyűlések összehívása és tárgysorozata tárgyában. Ha a választmányi tagok nem jelennek meg határozatképes számban, az azonos tárgysorozattal 15 napon belül megtartandó választmányi ülés a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes. A szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt. A választmányi ülésről jegyzőkönyvet kell vezetni, melyet az elnök és a jegyzőkönyvvezető írnak alá és az elnök által erre felkért két tag hitelesít. Határozatai a közlést követő naptól számított¹⁶ 15 napon belül a közgyűléshez fellebbezhetőek. Az időközben megüresedett választmányi tag-sági helyeket a legközelebbi közgyűlés tölti be.

14. §. Védnökök

A szövetség fővédnökei a tiszáninenni református egyházkerület mindenkori püspöke és főgondnoka. A közgyűlés védnököket is választhat. A fővédnökök és védnökök a tiszteletbeli tagok jogait gyakorolhatják.

15. §. A tiszttakar

A tiszttakar tagjai: Elnök. Társelnökök. Alelnökök. Főtitkár. Titkárok. Ügyész. Pénztáros és Ellenőr.

A tiszttakar tagjait a közgyűlés a szavazatképes tagok közül 3 évre választja. Ha valamely tisztség a 3 év lefolyta előtt üresedik meg, azt csak a 3 évből hátralevő időre tölthetik be.

16. §. Az elnök, társelnökök, alelnökök, ügyvezető-alelnök

A szövetség élén áll az elnök, aki a szövetséget képviseli. Vezeti és ellenőrzi a tiszttakar tevékenységét. Utalványozási joga az ellenőr ellenjegyzése mellett a folyó kiadásokra 500 P-ig terjedhet. A pénztárt bármikor megvizsgálhatja.

---

¹⁶ „a közlést követő naptól számított” mondatrész a m. kir. belügyminiszter úr pótlása.

Összehívja a választmányt. Aláírja a közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvét. Szavazategyenlőség esetén dönt.

A társelnökök az elnököt a közgyűléseken, az alelnökök pedig minden más teendőkben helyettesítik.

A közgyűlés a Sárospatakon vagy Sátoraljaújhelyben lakó alelnökök közül egyet ügyvezető alelnökké választ, aki mindazon teendőket végezi, amelyeket az elnök magának nem tart fenn.

17. §. A főtitkár, titkárok

A főtitkár végzi a többi tisztviselők munkakörébe nem utalt írásbeli munkát. Gondoskodik az ülések megtartásáról, összeállítja azok sorrendjét, értesíti a tagokat az ülések helyéről és idejéről, vezeti a közgyűlések jegyzőkönyveit, a tagokat nyilvántartó törzskönyveket, intézi a levelezést, őrzi az irattárt. A titkárok a főtitkárt helyettesítik és a választmányi ülések jegyzőkönyveit vezetik.

18. §. A szövetség ügyésze

A szövetségnek jogügyekben tanácsot ad, megszerkeszti a szövetség jogi okmányait, szerződéseit, alapító-leveleket stb. Képviseli a szövetséget esetleges peres ügyekben.

19. §. A pénztáros

Kezeli a szövetség összes vagyonát. Beszedi a tagdíjakat és a szövetség egyéb bevételeit, teljesíti az utalványozások szerint a kifizetéseket. A vagyon és pénz kezeléséről okmányolt számadást, naplót, pénztárkönyvet vezet. Elkészíti az évi költségvetési tervet. A szövetség vagyonának kezeléséért anyagi felelősséggel tartozik. A befolyó összegeket a főiskolai pénztárba helyezi el kezelés és gyümölcsöztetés végett.

20. §. Az ellenőr

Ellenőrzi a pénztáros működését. Az esetleg észlelt szabálytalanságokról az elnökségnek azonnal írásbeli jelentést tenni kötelees. Közreműködik az évi zárszámadás és a következő évi költségvetés elkészítésénél és azokat a pénztárossal együtt aláírja. Az ellenőr a pénztárossal együtt anyagilag egyetemlegesen felelős.

21. §. A számvizsgáló-bizottság

Három tagból áll, tagjait a közgyűlés a teljes cselekvőképességű tagok közül 3 évre választja. Tagjai megbízásuk ideje alatt sem a választmánynak, sem a tisztikarnak tagjai nem lehetnek. Kötelességük a szövetség vagyona kezelésé-

nek felülvizsgálása. A számvizsgáló-bizottság a szövetség pénzkezelését bár-
mikor megvizsgálhatja. A számadási év lezártával pedig az évi zárszámadást
és a pénzkezelésre vonatkozó naplókat, összes egyéb okmányokat, iratokat
részletesen megvizsgálni és vizsgálata eredményéről a választmány útján a
közgyűlésnek írásban jelentést tenni köteles.

Amennyiben évközben észlelne valamelyes szabálytalanságot, ezt az elnök-
ségnek, fontosabb és súlyosabb esetben e célra külön összehívandó rendkí-
vüli közgyűlésnek bejelenteni tartozik.

22. §. Fiókegyesületek

A megalakult helyi körök vagy fiókok a jelen alapszabályok alapján működ-
nek s külön alapszabályokat nem alkothatnak. Tagjai csakis a Pataki Diákok
Országos Szövetségének a tagjai lehetnek. Külön tagdíjjal nem terhelhetők,
ellenben az anyaegyesület az illető helyről befolyt tagsági díjaknak a felét a
fiókoknak adja át. A fiók elnököt, alelnököt, titkárt, pénztárost, ellenőrt, 6
tagú választmányt, 3 tagból álló számvizsgáló-bizottságot választ. E szervek
működésére, úgyszintén a közgyűlésre a jelen alapszabályok rendelkezéseit
kell megfelelőleg alkalmazni.

A fiók alakítása az illetékes törvényhatóság első tisztviselőjének tudomásul
vétel végett bejelentendő s a fiók véglegesen csak a tudomásul vétel közlése
után alakulhat meg.

A fiókok az anyaegyesület határozatait és utasításait az alapszabályok keretén be-
lül követni tartoznak. A fiók felfüggesztését vagy felosztatását csak a törvény-
hatóság első tisztviselője, illetve a belügyminiszter rendelheti el. Felosztatás
esetén a fiók vagyona az anyaegyesületre száll.

A fiók működéséről évente az anyaegyesületnek számol be.

VEGYES RENDELKEZÉSEK

23. §. A szövetség megszűnik

1. Ha az e célra külön is összehívott közgyűlés a szövetség felosztatását a 11.
és 12. §-nak megfelelően kimondotta és a szövetség vagyonának hovafor-
dítása iránt intézkedik.

2. Ha a m. kir. belügyminiszter a szövetséget véglegesen felosztatja, ez eset-
ben az összes vagyon a sárospataki ref. főiskolát illeti meg azzal a rendeltetés-
sel, hogy azt az általa fenntartott diákjóléti intézmények céljaira fordítsa.

24. §.

Azokban az esetekben, amikor a szövetség az alapszabályokban előírt célját
és eljárását meg nem tartja, hatáskörét túllépi, államellenes működést fejt ki,

a közbiztonság vagy a közrend ellen súlyos vétséget követ el, vagy a tagok vagyoni érdekeit veszélyezteti, a m. kir. belügyminiszter a szövetség ellen vizsgálatot rendelhet el, működését felfüggesztheti és a szövetséget esetleg végleg fel is oszthatja.

Sárospatak, 1928. október hó 6-án.

Novák Sándor *sk.*
jegyzőkönyvvezető

Kazinczy Gábor *sk.*
elnök

Hitelesítjük: Dr. Rácz Lajos *sk.*, S. Szabó József *sk.*

Szám: 170.781/VII. 1929. B. M.

Látta a m. kir. belügyminiszter az alábbi módosító, illetve kiegészítő megjegyzésekkel:

1. Hivatalból kell kizárni azt a tagot, akit a bíróság közönséges bűncselekményért jogerősen elítélt, vagy aki hazafiatlan, nemzetellenes magatartást tanúsít. (9. §.).
2. A tagok a közgyűlésen tárgyalható önálló indítványokat a közgyűlés előtt legalább 5 (öt) nappal írásban az elnöknél kötelesek beadni. (12. §. 4.).
3. A választmány minden határozata a közlést követő naptól számított 15 napon belül fellebbezhető a közgyűléshez. (13. §.).
4. Az alapszabályok 11. §-ában az első sorban a „lehetőleg” szó törlése hivatalos tollal történt.

Budapest, 1929. évi július hó 8-án.

A miniszter rendeletéből:

P. H.

olvashatatlan aláírás
miniszteri tanácsos

NB. A P. D. O. Sz. választmánya az alakuló közgyűlés felhatalmazása alapján az 1929. október 27-ikén tartott választmányi ülésben a belügyminiszter úr megjegyzéseit tudomásul vette s ezek alapján a módosításokat az alapszabályok szövegén végrehajtotta s a nyomtatott szöveg már a kiegészített végleges alapszabályokat tartalmazza.